

XALQARO SAVDO PALATASI (XSP) VA XALQARO BOJ TASHKILOTI (XBT)

Maksudov Mashxurbek Abdurahim o'g'li
Xalqaro Nordik universiteti
Ta'lim sifatini rivojlantirish bo'limi boshlig'i
ORCID: 0000-0001-6408-2402
m.maksudov@nordicuniversity.org
Habibjonov Usmonjon Sherzodjon o'g'li
Xalqaro Nordik universiteti
u.habibjonov@nordicuniversity.org
ORCID 0009-0005-6345-483X

Annotatsiya

Xalqaro savdo palatasi (ICC) 1919-yilda tashkil etilgan va turli sohalardan bo'lgan bizneslarni ifodalovchi global biznes tashkilotidir. U xalqaro savdoni, mas'uliyatli biznes amaliyotini va global tartibga solish yondashuvini ilgari suradi. Tashkilot kompaniyalarga siyosat masalalarida hamkorlik qilish, standartlar ishlab chiqish va nizolarni hakamlik yo'li bilan hal qilish uchun platforma taqdim etadi. Biroq, Xalqaro bojxona tashkiloti (ICO) mavjud emas; to'g'ri nomi Jahon bojxona tashkiloti (WCO) bo'lib, 1952-yilda tashkil etilgan va aynan bojxona masalalariga e'tibor qaratadi. WCO butun dunyodagi bojxona boshqaruvlarining samaradorligini va ta'sirchanligini oshirish maqsadida xalqaro standartlar va ko'rsatmalar ishlab chiqadi, savdoni rivojlantiradi va qonunlarga moslikni ta'minlaydi. Shunday qilib, har ikki tashkilot xalqaro savdoda muhim rol o'ynasa-da, ICC biznes manfaatlarini va targ'ibotini ta'kidlaydi, WCO esa bojxona tartib-qoidalari va amaliyotlariga e'tibor qaratadi.

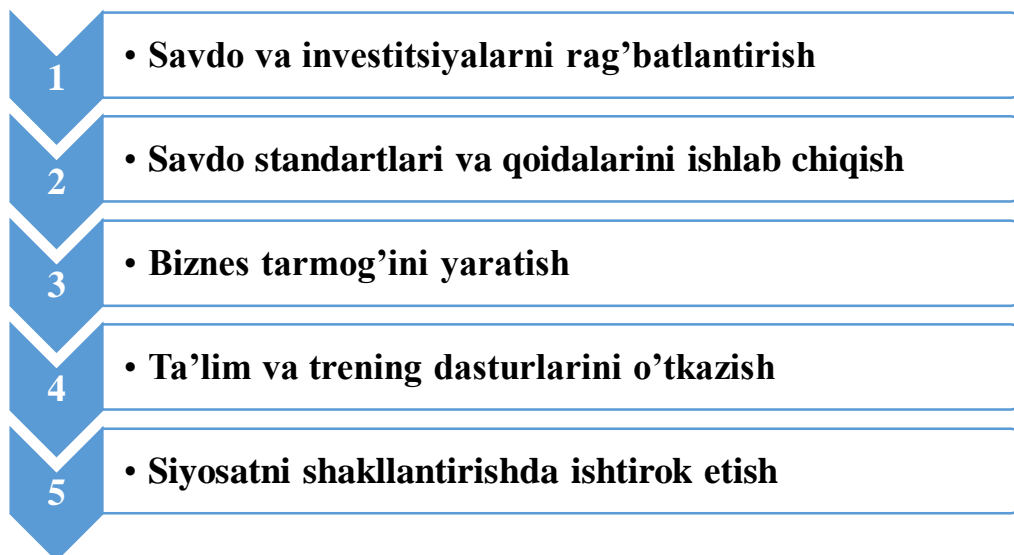
Kalit so'zlar: WCO, ICC, WTO, XSP, xalqaro savdo, professional savdo.

Xalqaro Savdo Palatasi (ICC) 1919-yilda Parijda birinchi jahon urushidan keyin tashkil etilgan bo'lib, xalqaro savdo va investitsiyalarni rivojlantirish orqali tinchlik va farovonlikka erishishni maqsad qilgan. Ushbu tashkilot chegaralar ortidagi bizneslar uchun yagona ovoz zarurati natijasida yuzaga kelgan bo'lib, erkin savdo va ochiq bozorlarga intilgan. O'tgan o'n yilliklar davomida XSP xalqaro savdo siyosati va amaliyotlarini shakllantirishda muhim o'rin egalladi, jumladan, butun dunyoda qo'llaniladigan yetkazib berish shartlarini belgilovchi "Incoterms®"

qoidalarini ishlab chiqdi. Shuningdek, XSP 1923-yilda Xalqaro arbitraj sudini tashkil etib, xalqaro tijorat nizolarini bartaraf etish uchun ishonchli mexanizm yaratdi. O'z tarixi davomida XSP urushdan keyingi tiklanish jarayonlari, globallashtirish tendensiyalari va savdo amaliyotlarida raqamli transformatsiyaga moslashib bordi. Bugungi kunda u 100 dan ortiq mamlakatdagi 45 milliondan ortiq kompaniyalarni o'z ichiga oladi va global savdoni osonlashtiruvchi siyosatlarni ilgari surib, adolatli biznes amaliyotlarini targ'ib qilishda davom etmoqda.¹

Xalqaro bojxona tashkiloti (ICO), ko'proq Jahon bojxona tashkiloti (WCO) nomi bilan tanilgan, 1952-yilda bojxona idoralarining samaradorligi va samarali ishlashini oshirish maqsadida tashkil etilgan. Uning yaratilishiga ikkinchi jahon urushidan keyin xalqaro savdo sezilarli ravishda kengaya boshlagan bir davrda bojxona masalalarida xalqaro hamkorlikka bo'lgan ehtiyoj turtki bo'ldi. WCOning asosiy vazifasi bojxona tartib-qoidalarini takomillashtirish va xalqaro savdoni osonlashtirish, shu bilan birga qonun va qoidalarga rioya qilinishini ta'minlashdir. O'tgan o'n yilliklar davomida u xalqaro savdoda tovarlarni tasniflashni standartlashtiruvchi Harmoniyalangan tovar tavsifi va kodlash tizimi (HS) kabi asosiy vositalarni ishlab chiqdi. Tashkilot shuningdek, salohiyatni oshirish, texnik yordam ko'rsatish va a'zo mamlakatlarning bojxona imkoniyatlarini mustahkamlash uchun treninglar o'tkazishda muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda WCO 180 dan ortiq a'zo mamlakatlarni birlashtiradi va dunyo savdosining 98% dan ortig'ini qamrab oladi. Bu uni xalqaro savdoni qo'llab-quvvatlaydigan bojxona siyosati va amaliyotlarini shakllantirishda muhim tashkilotga aylantiradi.

¹Sherzodjon o'g'li, H. U. (2024). The Impact of Direct Investments on the Country's Tourism and Education System. MARKAZIY OSIYO MADANIY ME'ROSI VA TURIZM TENDENSIYALARI JURNALI (ISSN: 3060-4834), 1(2), 1-5.

Rasm 3. Xalqaro savdo palatasining asosiy vazifalari.

Savdo va investitsiyalarni rag'batlantirish. Xalqaro Savdo Palatasi (ICC) xalqaro savdo va investitsiyalarni rivojlantirish uchun global standartlarni belgilab, nizolarni hal qilish xizmatlarini taqdim etadi va erkin bozorlarni himoya qiladi. U xalqaro biznesni siyosatni ilgari surish, tarmoq yaratish imkoniyatlari va murakkab tartib-qoidalarni boshqarishda yordam beradigan resurslar orqali qo'llab-quvvatlaydi. ICC shuningdek, tadbirkorlar va bizneslarning ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradigan salohiyatni oshirish tashabbuslari bilan shug'ullanadi, shu orqali butun dunyo bo'ylab iqtisodiy o'sish va barqaror rivojlanishni rag'batlantiradi.

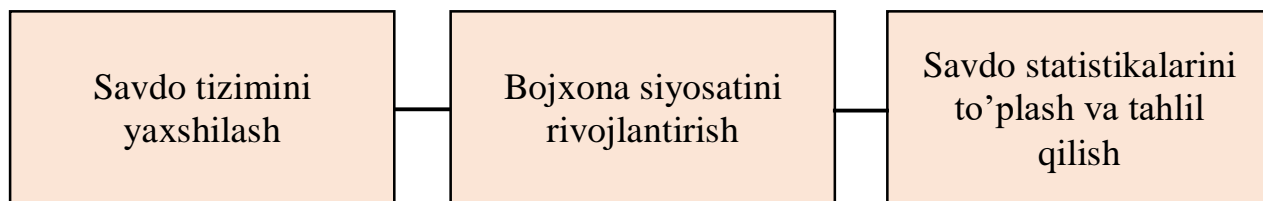
Savdo standartlari va qoidalarini ishlab chiqish. Xalqaro Savdo Palatasi (ICC) global savdo standartlari va qoidalarini ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi, chunki u bizneslarning eng yaxshi amaliyotlar bo'yicha hamkorlik qilish uchun platforma taqdim etadi, erkin savdoni targ'ib qiladi va xalqaro darajada siyosatni shakllantirishda ta'sir ko'rsatadi. ICC transport shartlarini standartlashtiruvchi Incoterms kabi qoidalarni ishlab chiqadi va raqamli savdoni rivojlantirish uchun ICC Digital Standards Initiative kabi tashabbuslarni ilgari suradi. Hukumlar va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qilib, ICC biznes qarashlarining reglamentlar tizimiga kiritilishini ta'minlaydi, bu esa butun dunyo bo'ylab savdoni yanada aniqroq va samaraliroq qilishga yordam beradi.

Biznes tarmog'ini yaratish. Xalqaro savdo va investitsiyalarni rivojlantirishga e'tibor qaratadigan Xalqaro Savdo Palatasi (ICC) mamlakatlarda kompaniyalarni ulovchi mustahkam biznes tarmog'ini yaratishga qaratilgan. Bu, bizneslar, hukumatlar va xalqaro tashkilotlar o'rtasida muloqotni rivojlantirish, savdo to'siqlarini bartaraf etish va adolatli raqobatni qo'llab-quvvatlashni o'z ichiga oladi. ICC tadbirlar tashkil etadi, resurslar taqdim etadi va a'zolari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish uchun standartlar ishlab chiqadi. O'zining keng miqyosli global tarmog'idan foydalangan holda, ICC bizneslarga murakkab xalqaro bozorlarni navigatsiya qilishda yordam beradi, natijada iqtisodiy o'sish va innovatsiyalarni rag'batlantiradi hamda global biznes jamoatchiligi uchun foydali siyosatlarni ilgari suradi.

Ta'lim va trening dasturlarini o'tkazish. Xalqaro savdo palatasi (ICC) asosan global biznes amaliyotlarini yaxshilash, xalqaro savdo standartlarini ilgari surish va tijorat qonunini yaxshiroq tushunishni targ'ib qilish uchun ta'lim va trening dasturlarini tashkil etadi. Ushbu tashabbuslar bizneslarni zarur ko'nikma va bilimlar bilan ta'minlash, qoidalar va qonunlarga rioya qilishni ta'minlash hamda axloqiy amaliyotlarni rag'batlantirishga qaratilgan. ICC turli sohalarga mo'ljallangan seminarlar, onlayn kurslar va sertifikatlar kabi resurslarni taqdim etadi, shu orqali dunyo bo'ylab mutaxassislar orasida salohiyatni oshirishni qo'llab-quvvatlaydi. Ushbu ta'limga qaratilgan yondashuv, oxir-oqibat, bizneslarning malakasi va raqobatbardoshligini yaxshilab, global iqtisodiyotni mustahkamlaydi.

Siyosatni shakllantirishda ishtirok etish. Xalqaro Savdo Palatasi (ICC) butun dunyo bo'ylab bizneslarning manfaatlarini himoya qilish orqali global siyosatni shakllantirishda muhim o'rin egallaydi. U hukumatlar, xalqaro tashkilotlar va boshqa manfaatdor tomonlar bilan aloqada bo'lib, erkin savdoni, barqaror rivojlanishni va adolatli raqobatni targ'ib qiluvchi siyosatlarni qo'llab-quvvatlaydi. ICC reglamentlar va standartlarni ishlab chiqadi, bu esa tartibga solish tizimlarini biznes ehtiyojlari va iqtisodiy o'sishga mos kelishini ta'minlaydi. Keng tarmog'i orqali ICC turli sohalar o'rtasida muloqotni rag'batlantiradi, raqamlashtirish, iqlim o'zgarishi va korporativ mas'uliyat kabi dolzarb global masalalarni hal qilish uchun

hamkorlikni rivojlantiradi. Ushbu faol ishtirok ICCni xalqaro iqtisodiy siyosatni shakllantirishda asosiy o'yinchi sifatida namoyon etadi.

Rasm 4. Xalqaro boj tashkilotining asosiy vazifalari.²

Savdo tizimini yaxshilash. Jahon bojxona tashkiloti (WCO) bojxona tartib-taomillariga oid xalqaro standartlar va eng yaxshi amaliyotlarni belgilash orqali global savdo tizimini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. Uning asosiy vazifasi qonuniy savdoni osonlashtirish va bojxona qoidalariga rioya qilishni ta'minlash orqali iqtisodiy o'sish va xavfsizlikni rivojlantirishdir. WCO tarif klassifikatsiyasi uchun Garmonizatsiya qilingan tizim kabi vositalarni ishlab chiqadi va a'zo davlatlarga bojxona operatsiyalarini modernizatsiya qilishda yordam beruvchi salohiyatni oshirish dasturlarini taqdim etadi. Bundan tashqari, smuggling va firibgarlikka qarshi kurashish uchun bojxona boshqarmalari o'rtasida hamkorlikni rivojlantiradi, natijada chegara orqali savdoni soddalashtirish va ta'minot zanjiri xavfsizligini kuchaytirishga erishadi.

Bojxona siyosatini rivojlantirish. Maxsus siyosat ishlab chiqish Xalqaro bojxona tashkilotining (ICO) muhim funktsiyasidir va global miqyosda bojxona protseduralarini harmonizatsiya qilishga qaratilgan, shu bilan birga savdoning rivojlanishini ta'minlash va qonunlar hamda normativ hujjatlarga rioya qilishni kafolatlashga yo'naltirilgan. Bu jarayon xalqaro savdoda samaradorlik, xavfsizlik va shaffoflikni ta'minlashga yordam beradigan qo'llanmalar yaratishni o'z ichiga oladi va tariflarni tasniflash, baholash va xavf boshqaruvi kabi masalalarni hal qilishni o'z ichiga oladi. ICO a'zo davlatlar bilan eng yaxshi amaliyotlarni joriy etish va o'quv dasturlari va resurslar orqali salohiyatni oshirish maqsadida hamkorlik qiladi. Bojxona organlari o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish orqali ICO tovarlarning

²Sherzodjon o'g'li, H. U. (2024). Importance of International Programs and Foreign Investments In Ensuring Tourism and Economic Growth of Our Country. MARKAZIY OSIYO MADANIY ME'ROSI VA TURIZM TENDENSIYALARI JURNALI (ISSN: 3060-4834), 1(2), 6-10.

chegaralararo harakatini soddalashtirish, kechikishlarni kamaytirish va kontrabandachilik hamda firibgarlikka qarshi kurashishda samarali bo'lishni maqsad qilgan.

Savdo statistikalarini to'plash va tahlil qilish. Jahon bojxona tashkiloti (WCO) xalqaro savdo oqimlari, bojxona to'lovlari va tariflar bo'yicha ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu jarayon a'zo mamlakatlarga savdo naqshlarini tushunishga, muvofiqlikni oshirishga va daromad yig'imini yaxshilashga yordam beradi. WCO ma'lumotlarni hisobot qilishda doimiylik va aniqlikni ta'minlash uchun standartlashtirilgan metodologiyalardan foydalanadi. Ushbu statistikalarini tahlil qilish orqali WCO global savdo tendentsiyalari haqida tushuncha beradi, siyosatni shakllantirishda yordam ko'rsatadi va bojxona idoralari o'rtasida salohiyatni oshirishni qo'llab-quvvatlaydi. Nihoyat, bu vazifa xalqaro hamkorlikni rivojlantiradi va butun dunyo bo'ylab savdo operatsiyalarining yanada osonlashishini ta'minlaydi.

Xulosa

Xalqaro Savdo Palatasi (ICC) va Xalqaro Kengashlar Tashkiloti (ICTO) global savdoni rivojlantirishda asosiy ahamiyat kasb etib, ular standartlarni o'rnatish, eng yaxshi amaliyotlarni targ'ib qilish va mamlakatlar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish orqali savdoning samarali ishlashini ta'minlaydi. Ushbu tashkilotlar xalqaro savdo va investitsiyalarni rivojlantirish uchun siyosatlarni targ'ib qiluvchi global biznes tashkilotidir va bizneslarga savdo bilan bog'liq masalalarda hukumatlar bilan muloqot qilish uchun platforma taqdim etadi. U "Incoterms®" kabi qoidalarni ishlab chiqib, yuk tashish shartlarini standartlashtiradi va nizolarni kamaytiradi. Boshqa tomondan, ICTO bojxona amaliyotlari va tartib-qoidalariga e'tibor qaratadi va dunyo bo'ylab bojxona reglamentlarini soddalashtirish va uyg'unlashtirishni maqsad qilgan. U bojxona operatsiyalari bo'yicha ko'rsatmalar beradi, xalqaro standartlarga rioya qilishni rag'batlantiradi va rivojlanayotgan mamlakatlarda savdo salohiyatini oshirish uchun quvvatni mustahkamlashni qo'llab-quvvatlaydi. Ushbu tashkilotlar birgalikda savdo to'siqlarini bartaraf etib, adolatli amaliyotlarni targ'ib qilib, davlat va xususiy

sektorlar o'rtasida muloqotni rivojlantirish orqali yanada prognoz qilish mumkin bo'lgan va samarali savdo muhitini yaratishga hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Maksudov, M., & Kuchkorova, R. (2024). LEVERAGING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN MARKETING RESEARCH: PARADIGMS, POTENTIALS, AND PITFALLS. Publishing House "Baltija Publishing".

2. Khusanova, G. (2024). Xalqaro savdo operatsiyalari va xalqaro savdo xuquqi. *Nordic_Press*, 3(0003).

3. Sherzodjon o'g'li, H. U. (2024). The Impact of Direct Investments on the Country's Tourism and Education System. *MARKAZIY OSIYO MADANIY ME'ROSI VA TURIZM TENDENSIYALARI JURNALI* (ISSN: 3060-4834), 1(2), 1-5.

4. Maksudov, M., & Abdusamiyev, A. (2024). CLOUD COMPUTING AND ITS IMPACT ON BUSINESS OPERATIONS. Publishing House "Baltija Publishing".

5. Sherzodjon o'g'li, H. U. (2024). Importance of International Programs and Foreign Investments In Ensuring Tourism and Economic Growth of Our Country. *MARKAZIY OSIYO MADANIY ME'ROSI VA TURIZM TENDENSIYALARI JURNALI* (ISSN: 3060-4834), 1(2), 6-10.

6. Khusanova, G. (2024). Analysis of the experience of international organizations on poverty reduction issues. *Nordic_Press*, 1(0001).

7. Tulanboyev, A., & Maksudov, M. (2024). THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LEARNING AND EDUCATION. Publishing House "Baltija Publishing".

8. Abdullayev, Z. (2020). Macroprudential regulation of the banking sector through taxes. *International Finance and Accounting*, 2020(4), 20.

9. Sabirov, K. (2024). ПОНЯТИЕ ВАЛОВОГО ВНУТРЕННЕГО ПРОДУКТА И ОСНОВНЫЕ УСЛОВИЯ ЕГО РАСЧЕТА. *Nordic_Press*, 3(0003).